

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1930 kl. 9 f. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, med anledning av väckt motion, angående åtgärder för införande av folkregister m. m.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 381, har herr *Molander* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t behagade anhålla om allsidig utredning rörande åtgärder för införande av folkregister och därmed i samband stående frågor.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från socialstyrelsen, statistiska centralbyrån och pensionsstyrelsen samt berett Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund tillfälle att inkomma med yttrande.

Yttrande över motionen.

En i huvudsak så beskaffad folkbokföring, att den ger en lätt överskådlig och vid varje tillfälle i möjligaste mån riktig bild av befolkningens sammansättning och bostadsort, finnes sedan lång tid tillbaka i vårt land, förlagd till vederbörande pastorsämbeten. Beträffande Stockholm och Göteborg gälla i vissa avseenden särskilda bestämmelser.

Författningar i ämnet.

Reglerna för den nu existerande folkbokföringen återfinnas i förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande (S. F. S. nr 476). Enligt denna förordning skola i varje församling av svenska kyrkan föras följande kyrkoböcker, nämligen församlingsbok, bok över obefintliga, inflyttningsbok, utflyttningsbok jämte förteckning över ankomna aviser om inflyttning, födelse- och dopbok, konfirmationsbok, lysnings- och vigselbok samt död- och begravningsbok. Där så erfordras, skola förutom nu nämnda böcker föras jämväl särskild communionlängd ävensom särskild bok, innehållande anteckningar rörande personer, vilka äro på grund av ådömd straffpåföljd utestängda från behörighet och rättighet, som omförmäles i 2 kap. 19 § strafflagen, eller äro till nattvardens begående förhindrade. Vad här sagts om församling gäller jämväl om kyrkobokföringsdistrikt, därest Kungl. Maj:t förordnat, att församling skall vara indelad i sådana distrikt. I församling av främmande trosbekännare med rätt till egen kyrkobokföring skola föras endast födelsebok samt död- och begravningsbok. För kyrkoböckernas förande ansvarar vederbörande pastor.

Kyrkobokföringen.

För kyrkobokföringen i Stockholm och Göteborg gälla särskilda bestämmelser, som i vissa avseenden avvika från de för riket i övrigt meddelade. Någon särskild redogörelse för dessa bestämmelser torde icke erfordras, dock torde här böra anmärkas, att i Stockholm icke föres församlingsbok. Såväl i Stockholm som i Göteborg äger intim samverkan rum vid kyrkobokföringen och den civila folkbokföring, som i dessa städer är anordnad.

Mantals-
skrivningen.

För mantalsskrivningen i riket gäller förordningen angående mantalsskrivning den 6 augusti 1894 (S. F. S. nr 61); för Stockholm och Göteborg gälla dock särskilda föreskrifter, vartill utskottet återkommer i annat sammanhang.

Mantalsskrivning förrättas årligen mellan den 15 november och årets slut för varje stad, kommun å landet eller, där kommun å landet tillhör flera fögderier, fögderidel av sådan kommun och gäller för det nästkommande kalenderåret. Förrättningen hålles i regel inom mantalsskrivningsdistriktet. Mantalsskrivningsförrättare är å landet och i stad, där magistrat icke finnes, häradsskrivaren. I stad, där magistrat finnes, verkställs mantalsskrivningen under magistratens tillsyn av den tjänsteman, vilken debiteringen av kronoutskylderna åligger, eller till vilkens befattning förrättningen enligt särskilt meddelade föreskrifter hörer. Efter förslag av häradsskrivare och magistrater utsätter länsstyrelsen tider och ställen för mantalsskrivningarnas förrättande samt utfärdar därom kungörelse.

Före mantalsskrivning å landet skall häradsskrivaren hava upprättat mantalslängd enligt fastställt formulär.

Civil folk-
bokföring i
Stockholm.

I Stockholm tillämpas från och med den 1 juli 1926 särskilda bestämmelser, meddelade i förordningen den 18 oktober 1925 om civil folkbokföring och mantalsskrivning i Stockholm (S. F. S. nr 481).

Enligt denna förordning ombesörjes bokföring av Stockholms stads innevärnare å ett av staden inrättat mantalskontor, vilket förestås av en mantalskommisarie. Mantalskontoret lyder under Stockholms stads mantalsnämnd, som meddelar erforderliga föreskrifter med avseende å mantalskontorets verksamhet. Folkbokföringen omfattar samtliga personer, som skola kyrkobokföras i territoriell församling i Stockholm, eller som därstädes äro bosatta och tillhöra icke territoriell församling. Vid bokföringen användes kortsystem. Särskilt kort upplägges för varje person med undantag för äkta makar, som sammanbo, vilka upptagas å gemensamt kort (familjekort). Å familjekort uppföras, jämte föräldrarna eller endera av dem, hemmavarande barn och adoptivbarn under femton år. Folkregisterkorten skola innehålla för därå upptagna personer uppgifter till ledning vid mantalsskrivningen ävensom övriga anteckningar, som anses erforderliga för en fullständig folkbokföring. Vid sidan av folkregisterkorten föras särskilda kort över alla bokförda personer, vilka upptagits å personligt folkregisterkort eller uppförts främst å familjekort. Dessa särskilda kort ordnas alfabetiskt till ett adressregister. För bevarande av kändedom om dem, som under del av kalenderår varit upptagna i folkregistret såsom boende inom viss fastighet utan att därstädes vara eller bliva mantalsskrivna, föras särskilda kort.

Folkregistret avser att åskådliggöra de successiva förändringarna i Stock-

holms stads befolkningsförhållanden. På grund härav är det angeläget, att samtliga förändringar i dessa förhållanden utan dröjsmål komma till mantalskontorets kännedom. Envar, som inflyttar till Stockholm eller flyttar inom Stockholm från en fastighet till en annan eller utflyttar från Stockholm till annan ort inom riket, skall angående sig och medföljande personer till mantalskontoret göra anmälan om flyttningen samt avlämna flyttningsbetyg. Dylik anmälningsskyldighet skall fullgöras senast på fjortonde dagen efter flyttningen.

I Göteborg tillämpas förordningen den 17 november 1905 angående mantalskrivning i Göteborg (S. F. S. nr 64) med däri tid efter annan genom särskilda författningar verkställda ändringar. En fortlöpande bokföring av stadens innevanare verkställs å mantalskontoret i staden av mantalsskrivare, vilka tjänstgöra envar för visst distrikt, omfattande en av de territoriella församlingar, i vilka staden är indelad, eller, där så finnes lämpligt, viss del av sådan församling. Chefsskapet över mantalskontoret utövas av mantalskommisarien utan inskränkning i magistratens befogenheter och åligganden med avseende å mantalsskrivningen och debitering av utskylder med mera. (Mantalskontoret omhänderhar tillika debitering av krono- och kommunalutskylderna i staden.)

För varje distrikt föres av mantalsskrivaren en mantalsbok, i vilken införes alla inom vederbörande församling kyrkoskrivna personer. Dessutom föres adressregister enligt kortsystem över samtliga i mantalsboken upptagna personer, vilka fyllt femton år.

Såsom i motionen erinrats, har riksdagen upprepade gånger haft att behandla i förevarande ämne väckta motioner.

Vid 1925 års riksdag hemställde herr Månsson i Erlandsro i en inom andra kammaren väckt motion, nr 197, om utredning rörande lämpligheten av ändring i kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningen i syfte att införa särskilda s. k. kyrkoskrivningsböcker. Motionen hänvisades av kammaren till dess fjärde tillfälliga utskott, som inhämtade yttranden över densamma av statiska centralbyrån, pensionsstyrelsen, Allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, Svenska landskommunernas förbund och föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän. I samtliga de avgivna yttrandena erkändes behovet av åtgärder i motionens syfte, d. v. s. för att ernå en effektivare personalbokföring. I vissa yttranden hade emellertid den föreslagna utredningen avstyrkts, men hade detta skett huvudsakligen av den anledningen, att enbart införandet av en anordning med kyrkoskrivningsböcker ansetts icke kunna leda till ett avhjälpande av förefintliga missförhållanden på ifrågavarande område.

Utskottet anförde i sitt utlåtande, nr 3, bland annat, att det torde få anses ofrånkomligt, att brister vidlåda det för personalbokföringen i riket tillämpade systemet, samt att åtgärder i syfte att öka effektiviteten av detta system skulle vara av behovet påkallade. Trots att en utredning i motionens syfte sålunda ansågs önskvärd, avstyrkte utskottet motionen, på grund av att den i densamma gjorda hemställan snävt begränsats till att avse allenast utredning av frågan om införande av kyrkoskrivningsböcker, varför utskottet icke kunde utan

Folkbokföringen i Göteborg.

Ärendets föregående behandling i riksdagen.

1925 års riksdag.

att gå utöver motionens ram ingå på en behandling av frågan i övrigt. Utskottets avstyrkande av motionen bifölls jämväl av andra kammaren.

1926 års
riksdag.

Förevarande ämne förelades sedermera riksdagen på nytt år 1926 genom en av herr Månsson i Erlandsro i andra kammaren väckt motion, nr 332, däri denne hemställt om en allsidig utredning rörande åtgärder i syfte att ernå effektivare personalbokföring i riket och i samband därmed av frågan om införande av personliga identitets- eller medborgarböcker. Det framlagda förslaget hade formulerats i nära anslutning till den ståndpunkt, som kommit till uttryck i fjärde tillfälliga utskottets ovanberörda utlåtande vid 1925 års riksdag. Motionen hänvisades av kammaren till dess fjärde tillfälliga utskott, som i sitt utlåtande, nr 2, förklarade sig då hysa samma åsikt som år 1925, nämligen i avseende att åtgärder i syfte att öka effektiviteten av vårt personalbokföringssystem skulle vara av behovet påkallade, och framdrog utskottet flera exempel på brister i det moderna samhällsmaskineriet, bottnande i den osäkerhet, som vidlåder det nuvarande systemet för registrering av vårt lands befolkning. Utskottet tillstyrkte bifall till motionen, och andra kammaren beslöt även för sin del, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den i motionen föreslagna utredningen.

Ärendet överlämnades därefter till första kammaren, vars andra tillfälliga utskott i sitt utlåtande, nr 7, förklarade sig icke vara övertygat, om att tränande skäl för närvarande påkallade en utredning rörande ändrad personalbokföring i riket. Utskottet anförde därvid:

»Den svenska folkbokföringen, som regleras av kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningarna, fyller i allmänhet otvivelaktigt, därest dessa förordningar rätt tillämpas, högt ställda krav på tillförlitlighet och ordning. Emellertid framföras mot folkbokföringens effektivitet anmärkningar från huvudsakligast två håll. Dels framhåller pensionsstyrelsen, att med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åvila densamma, missförhållanden i nu omhandlade fråga förefinnas. Det synes emellertid utskottet, att, därest från pensionsstyrelsens synpunkter, vilka undandraga sig en mera ingående granskning från utskottets sida, allvarligare brister i folkbokföringen äro tillfinnandes, det lär ankomma på detta ämbetsverk att gå i författning därom, att ändringsförslag, som tillgodose ämbetsverkets krav, underställas Kungl. Maj:ts prövning. Vidare anmärkes från skatteuppbördshåll, att olägenheter för skatteuppbörden vållas genom bristande effektivitet i personalbokföringssystemet. Vad ändring i systemet från denna synpunkt beträffar, synes denna nära sammanhänga med de frågor, som för närvarande underkastas granskning av 1924 års uppbördssakkunniga. Efter vad utskottet inhämtat, hava även nämnda sakkunniga upptagit personalbokföringen till undersökning från de synpunkter de hava att beakta. Det synes därför utskottet lämpligt att avvakta resultatet av denna utredning, innan en skrivelse i frågan avlätes från riksdagens sida. Den utredning, som i motionen ifrågasättes, skulle slutligen i och för sig draga avsevärda kostnader, och därest en fullständig omläggning av nu gällande personalbokföringssystem med anledning av utredningen möjligen skulle komma till stånd, torde denna omläggning i sin tur åsamka stat och kommuner betydande utgifter.»

Utskottet hemställde därför, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut, vilken hemställan även bifölls av kam-

maren. Till följd av att kamrarna stannat vid olika beslut, förföll frågan även vid 1926 års riksdag.

Förevarande ämne underställdes ånyo riksdagens prövning år 1928 genom en av herr Sjöblom m. fl. i första kammaren väckt motion, nr 237, likalydande med en av herr Månsson i Erlandsro i andra kammaren väckt motion, nr 407, däri framställdes enahanda yrkande som vid 1926 års riksdag. Motionen i första kammaren hänvisades till dess *andra* tillfälliga utskott, som i sitt utlåtande, nr 1, förklarade, att de skäl, som utskottet år 1926 anfört för sitt avstyrkande av den då behandlade motionen med enahanda yrkande som den nu förevarande, ägde fortsatt giltighet, d. v. s. att man åter borde avvakta upp-
bördssakkunnigas utredning, vilket utlåtande fastställdes av kammaren. Motionen i andra kammaren hänvisades till dess *fjärde* tillfälliga utskott, som i sitt utlåtande, nr 5, förklarade sig visserligen icke finna anledning föreligga att frågå sin tidigare intagna ståndpunkt, beträffande behövligheten av en utredning i ämnet, men ansåg dock ävenledes, att man ånyo borde avvakta sagda sakkunnigas förslag. Detta utskottets beslut blev även av kammaren godkänt.

1928 års
riksdag.

Med stöd av Kungl. Maj:ts den 23 maj 1924 givna bemyndigande tillsattes särskilda sakkunniga att inom finansdepartementet verkställa utredning angående åtgärder för åvägabringande av en rationell skatteuppbörd (*1924 års uppbördssakkunniga*), vilka den 30 juni 1929 avgåvo sitt betänkande. Enligt de direktiv, som meddelades de sakkunniga, skulle utredningen icke omedelbart utmynna i några utarbetade lagförslag utan närmast hava till ändamål att uppdraga riktlinjer för en allmän revision av uppbörds- och indrivningsväsendet. Det skulle därefter ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till de framställda önskemålen och ombesörja det lagstiftningsarbete, som kunde bliva erforderligt.

1924 års
uppbörds-
sakkunniga.

De sakkunniga hava i sitt betänkande framhållit, att en av de viktigaste förutsättningarna för att ett på obligatoriska förskottsavsättningar grundat uppbördsväsende skall kunna fungera tillfredsställande är, att uppbördsmyndigheten har till sitt förfogande en fortlöpande bokföring, som ger en lätt överskådlig och vid varje tillfälle i möjligaste mån riktig bild av befolkningens sammansättning och bostadsort. Det syntes de sakkunniga sannolikt, att det nuvarande uppbördsförfarandets bristande effektivitet i viss mån vore beroende av vissa svagheter i folkbokföringen.

De sakkunniga hava i sitt betänkande framhållit vissa brister i den nuvarande folkbokföringen och därvid anfört:

Brister i den
nuvarande
folkbok-
föringen.

»Med folkbokföringen har åsyftats att ernå, bland annat, en vid varje tillfälle riktig bild av befolkningens sammansättning och bostadsort. I stort sett torde detta syfte hava nåtts. Vissa brister i systemet, orsakade företrädesvis av befolkningens alltjämt fortgående större rörlighet, hava emellertid framträtt. Anmälan om förändring i bostadsort försummas ofta helt och hållet eller göres så sent, att därigenom föranledas fel och olägenheter av skilda slag. Det fiskaliska intresse, som här erfordras för att bringa effektivitet åt gällande bestämmelser, torde i allmänhet icke förefinnas hos prästerskapet och lären, även där det finnes, hava av kända orsaker svårt att göra sig gällande. Skyl-

digheten för ägare eller brukare av fast egendom att vid husförhör eller förskrivning vara tillstädes eller i händelse av förfall lämna uppgift å inom fastigheten boende personer underlåtes flerstädes i ganska stor utsträckning. Detta medför, särskilt i församlingar med tät befolkning eller stor utsträckning, osäkerhet i fråga om de förefintliga uppgifternas riktighet. Följden härav har blivit, att kyrkoböckerna icke under alla förhållanden kunna vid varje tidpunkt lämna upplysning om befolkningens faktiska vistelseort. Även mantalsskrivningen brister ofta därutinnan, att personer mantalsskrivas å annan ort än den riktiga. Den omständigheten, att den grundläggande kyrkliga bokföringen verkställes inom de olika församlingarna, försvårar dess användning av andra myndigheter, då upplysning i ett eller annat hänseende erfordras rörande viss person, om vilkens kyrkliga bokföringsort man icke äger säker kännedom. Följderna av nu nämnda olägenheter, som beröra icke blott den enskilde utan öven det allmänna, hava gjort sig starkt gällande på flera olikartade områden av såväl den statliga som den kommunala förvaltningen men i alldeles särskild grad inom beskattnings- och uppborrdsväsendet.»

Ifrågasatta
reformer i
folkbok-
föringen.

De sakkunniga hava i sitt betänkande ifrågasatt vissa reformer i folkbokföringen, ändringar i förfarandet vid mantalsskrivning och införande såsom legitimationshandlingar av personliga identitets- eller medborgarböcker och såsom motivering för dessa förslag anfört:

»Reformer i folkbokföringen synas ofrånkomliga, därest ett förbättrat uppborrdsförfarande skall kunna vinnas. Därvid torde reformarbetet inriktas på tvenne huvudpunkter, dels åstadkommande av noggranna och i rätt tid avgivna uppgifter från allmänheten, dels större överskådlighet över folkbokföringen, så att densamma kan lätt utnyttjas av de myndigheter, som hava befattning med skatteuppborrden och restindrivningen. Tiden synes därför vara inne för uppriktande av en civil folkbokföring, förlagd till ett fåtal platser och inrymande alla de uppgifter, som ur förvaltningsynpunkt äro erforderliga. En sådan civil folkbokföring utesluter icke en kyrklig folkbokföring. Prästerskapet måste givetvis även i fortsättningen föra anteckningar om kyrkliga förrättningar samt andra förhållanden, som ur kyrkans och skolans synpunkt behöva vara kända. Det är ock tydligt, att en centraliserad folkbokföring kräver lokala myndigheters medverkan för mottagande av anmälningar från allmänheten m. m. Den befattning med folkbokföringen, som av ålder ålegat prästerskapet, torde därför icke utan vidare kunna avvaras. Den bör endast i vissa avseenden förändras, i den mån så erfordras för åstadkommande av en vid sidan om den kyrkliga bokföringen fungerande, civil folkbokföring, på lämpligt sätt centraliserad.

Enligt förordningen angående kyrkoböckers förande föreligger skyldighet att anmäla flyttning under löpande år endast för de fall, att fråga är om flyttning från en församling till annan. Däremot behöver anmälan om flyttning inom församling icke göras i samband med flyttningen, utan efterforskas sådana flyttningar årligen vid husförhör eller förskrivningar, vilka förrättas på landsbygden efter den 1 november och i stad efter den 8 oktober. För detta ändamål skola, såsom i det föregående omnämnts, vissa uppgifter avlämnas av fastighetsägare eller -brukare. Detta sammanhänger med att kyrkobokföringen icke åsyftar att lämna en fortlöpande redogörelse för förändringar i befolkningens bostadsförhållanden, såvitt det gäller förändringar inom församlingen. Den ovannämnda årliga revideringen av församlingsboken tjänar till att göra denna grundläggande för mantalsskrivningen, vilken i sin ordning har till syfte att fastställa befolkningens bostadsort vid årsskiftet. Det därvid erhållna resultatet antecknas i mantalslängd och är grundläggande för beskattningen, hemortsrätt i fattigvårdshänseende, rösträtt och dylikt. Det har därför icke

ansetts erforderligt att låta kyrkobokföringen upptaga alla de förändringar inom vederbörande församlingar, som äga rum mellan församlingsbokenas reviderande för varje år. Detta förhållande har vid åtskilliga tillfällen känts såsom en brist.

Det i Stockholm sedan den 1 juli 1926 införda systemet med en fortlöpande, å kort förd registrering av befolkningen har tillkommit för att i Stockholm åvägabringa en överskådlig, vid varje tidpunkt riktig bild av befolkningsförhållandena. Vid bestämmelsernas utarbetande hava lärdomar hämtats från redan befintliga folkregister i Oslo och Köpenhamn. Det förutsattes, att flyttningar såväl inom församlingarna som mellan olika församlingar anmälas till vederbörande registreringsmyndighet inom viss kort tid. Enligt vad som uppgivits från Stockholm, fullgöres denna anmälningsskyldighet tämligen tillfredsställande, oaktat bötespåföljd för försummelse härutinnan icke är föreskriven, såsom fallet är exempelvis i Köpenhamn. Det framhålles emellertid, att mantalskontoret allt emellanåt påträffar fall av försummad flyttningsanmälan, i följd varav utfärdas kallelse att verkställa anmälning. Genom samarbete med andra myndigheter erhåller mantalskontoret uppgifter, som underlätta uppspanandet av sådana försummade anmälningar. Den omständigheten, att registreringen föres å kort, underlättar i betydande grad arbetet med registreringen.

Att i detta sammanhang lämna redogörelse för den utredning, som legat till grund för de nya bestämmelserna rörande den civila folkbokföringen i Stockholm, torde icke vara erforderligt, utan hänvisas härom till Stockholms stadsfullmäktiges tryckta handlingar, nämligen rotemanskommitténs betänkande av den 19 september 1923 (stadskollegiets utlåtanden och memorial år 1923, bihanget nr 40), yttranden över samma betänkande (stadskollegiets utlåtanden och memorial år 1924, bihanget nr 10) samt stadskollegiets utlåtande över samma betänkande (stadskollegiets utlåtanden och memorial år 1925, nr 82).

Sedan den nya ordningen för den civila folkbokföringen i Stockholm numera under några år varit i full tillämpning, torde, såvitt de sakkunniga äro rätt underrättade, enighet nu råda därom, att systemet fungerar fullt tillfredsställande, och att detsamma är bestämt överlägset tidigare tillämpade system för folkbokföring i Stockholm. Kostnaderna för detsamma synas icke heller vara anmärkningsvärt höga.

De sakkunniga finna därför skäl tala för att samma system kommer till allmän användning över hela riket. Därvid måste dock vissa modifikationer göras, på grund av att förhållandena i landsorten äro avvikande från dem i Stockholm och vissa olikheter råda mellan lands- och stadskommuner.

Enär ett folkregisters användbarhet skulle ökas, därest detsamma komme att omfatta relativt stora områden, föreslå de sakkunniga, att registreringen centraliseras länsvis och förlägges till länsstyrelserna. Göteborg och Malmö böra dock med hänsyn till sin storlek utgöra självständiga registreringsområden.

Det förutsattes dessutom, att den nuvarande kyrkobokföringen kommer att bibehållas, och någon försämring för kommunerna kommer under inga förhållanden att äga rum, därest den civila folkbokföringen anordnas på det av de sakkunniga föreslagna sättet. Givetvis står det därjämte ifrågasättande kommuner öppet att bibehålla de speciella anordningar med adressregister o. dyl., som de kunna finna vara för sitt behov påkallade.

Vad därefter angår mantalsskrivningen, bör såsom hittills årligen upprättas mantalsslängd i syfte att fastslå befolkningens bostadsort vid årsskiftet. Någon ändring i mantalsskrivningens grundläggande betydelse för beskattningen, hemortsrätten i fattigvårdshänseende, rösträtten o. dyl. ifrågasättes därför icke.

Ändringar i
förfarandet
vid mantals-
skrivning.

Vissa ändringar i själva mantalsskrivningsförfarandet böra dock vidtagas för att råda bot på anmärkta brister. Därvid bör den föreslagna civila folkbokföringen i möjligaste mån utnyttjas.

Därest, såsom förutsattes, folkregistret kommer att giva en i görligaste mån trogen bild av förändringarna i befolkningens bostadsort, skulle mantalslängden kunna upprättas allenast genom att avskriva anteckningarna å folkregisterkorten. Emellertid måste man taga i betraktande, att vissa flyttningar måhända icke anmälts, eller att andra förändringar inträffat, som bort i folkregistret införas, men som av en eller annan anledning icke antecknats därstädes. Vidare måste vid vissa tillfällen den kyrkliga och den civila folkbokföringen jämföras med varandra för vinnande av kontroll å deras inbördes överensstämmelse. Därjämte böra vissa uppgifter, som skola införas i mantalslängden, men som icke antecknas i folkregistret, insamlas och kontrolleras, exempelvis uppgifter rörande antalet anställda arbetare i och för upprättande av påbjudna förteckningar till riksförsäkringsanstalten. Härav följer, att en förrättning i orten icke kan undvaras. Denna förrättning kan, sedan folkregistret kommit i gång, göras betydligt hastigare än under nuvarande förhållanden, under förutsättning att lämpliga förarbeten göras.

Medborgar-
bok.

Det har vid olika tillfällen, bland annat, inom riksdagen framförts önskemål om införande av personliga identitets- eller medborgarböcker, vilka skulle kunna användas såsom legitimationshandlingar vid förefallande behov. I dylik handling skulle upptagas fullständiga anteckningar om vederbörandes namn, födelse-tid, födelseort, bostad med flera förhållanden, om vilka upplysning erfordras vid olika tillfällen. Genom utfärdande av dylika legitimationshandlingar skulle behovet av så kallade åldersbetyg, som för det närvarande förekomma i stor utsträckning, och vilkas utfärdande bereder prästerskapet icke ringa arbete, betydligt inskränkas.

I Stockholm, där den enskilde har att själv förvara sitt flyttningsbetyg, kan detta betyg i viss mån motsvara berörda legitimationshandling. I övriga delar av landet förvaras emellertid betyget å pastorsexpeditionen, och den enskilde innehar alltså icke någon handling av motsvarande slag. De sakkunniga för-orda, att dylik legitimationshandling, förlagsvis benämnd *medborgar-bok*, utställes för envar till vuxen ålder kommen person. Vid sökande av anställning skulle innehavet av en dylik handling bestyrka den sökandes identitet, och den ovisshet i sådant avseende, som allt emellanåt förekommer, och som är en av anledningarna till den bristande effektiviteten i förfarandet vid indrivning av utskylder, skulle vara undanröjd. Överhuvud taget skulle förefintligheten av dylika legitimationshandlingar bidra till skapande av ordning och reda.»

Infordrade
yttranden.

Pensions-
styrelsen.

Pensionsstyrelsen har i sitt till utskottet avgivna yttrande framhållit, att det torde numera med hänsyn till den betydande utveckling, som vårt samhällsliv särskilt under de senaste årtiondena undergått, med fog kunna ifrågasättas, huruvida landets folkbokföring fortfarande nöjaktigt motsvarar de alltjämt ökade krav, som måste ställas på densamma i fråga om tillförlitlighet, användbarhet och effektivitet. Styrelsen har inom sitt verksamhetsområde haft tillfälle att konstatera, hurusom taxering, uppbörd och indrivning av avgifterna till den allmänna pensionsförsäkringen, vilka uppbäras och indrivs i samband med eller på samma sätt som skatter och andra utskylder, varit behäftade med bristfälligheter och betungade av olägenheter, som ytterst härleda sig från ofullkomligheter och felaktigheter hos vår nuvarande form för folkregistrering. Styrelsen har såsom exempel på en av de mera framträdande av dessa brister

framhållit, att identifieringsuppgifterna ofta bliva ofullständiga och måhända ännu oftare felaktigt återgivna samt olika i olika handlingar. Såsom ytterligare exempel på de brister, som för närvarande vidlåda folkbokföringen, ville styrelsen erinra om den ingalunda ovanliga företeelsen, att personer samtidigt bliva mantalsskrivna på två håll, och att personer bliva överhoppade vid utskrivandet av kyrkoböcker och mantalslängder. I vartdera av dessa hänseenden torde felaktigheterna avse åtminstone ett tiotusental personer årligen. Dessa av styrelsen anmärkta brister inverka även menligt på den allmänna pensionsförsäkringens effektivitet, nämligen dels så till vida att befolkningen icke i den utsträckning, som pensionsförsäkringslagen avsett, påföres pensionsavgifter och därmed blir i tillfälle att genom erläggande av desamma bidraga till sin framtida försörjning, dels i så måtto att personer, som verkligen påförts och erlagt sina pensionsavgifter, icke bliva vederbörligen gottskrivna dessa avgifter för pensions erhållande.

Styrelsen har beträffande frågan om de åtgärder, som kunna vara ägnade att avhjälpa bristerna i den nuvarande folkbokföringen, hänvisat till uppördssakkunnigas betänkande, vilken utredning dock styrelsen icke funnit vara så fullständig, som, i allt fall, ur styrelsens synpunkt varit önskvärt. Såvitt styrelsen kunnat finna, hava de sakkunniga i stort sett förbigått såväl den betydelsefulla frågan, huru detta folkregister skall kunna göras normerande för folkbokföringen i dess helhet, som en del andra aktuella folkbokföringsproblem, främst i fråga om kyrkobokföringen. Styrelsen har slutligen framhållit, att det torde svårligen kunna avgöras, huru önskemålen om en förbättrad folkbokföring skulle kunna förverkligas utan en till grunden gående utredning av frågan i hela dess vidd. Vid en dylik utredning synes man naturligen hava att taga under övervägande, bland annat, huruvida icke skäl tala för anordnandet av en central institution för hela landets folkbokföring, utrustad med, därest skäl därför finnes, ett register över hela vår befolkning i enlighet med motionärens tanke, vilket register med fördel kunde komma till användning vid en mångfald olika förvaltningsuppgifter, och särskilt för pensionsstyrelsens vidkommande i hög grad underlätta framställningen av dess statistik.

Statistiska centralbyrån har i sitt utlåtande framhållit, att centralbyrån icke ansett sig kunna för närvarande tillstyrka de uppördssakkunnigas förslag, i vad det avser folkbokföringen, enär förslaget till omläggning av folkbokföringen synes innebära ett ej obetydligt dubbelarbete såväl för allmänheten som för prästerskapet och olika myndigheter, innan andra utvägar till avhjälpan av de av de sakkunniga påpekade bristerna i folkregistreringen blivit tagna under övervägande, men samtidigt uttalat sig för en förutsättningslös utredning angående folkregistreringen. Centralbyrån har vidare vitsordat de av uppördssakkunnige framhållna bristerna i den nuvarande folkbokföringens effektivitet, att flyttningar inom en och samma församling icke anmälas mer än en gång om året, och att, så länge folkbokföringen uteslutande omhänderhaves av prästerskapet, de stadgade påföljderna för uraktlåtna anmälningar av lätt insedda skäl icke kunna göras fullt effektiva. Därest utredning komme till stånd, torde i densamma, enligt centralbyråns mening, inrymmas jämväl prövning av

Statistiska
centralbyrån.

frågan om lämpligheten att inom ramen av den svenska folkbokföringen genomföra en familjeregistrering.

Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har i sitt till utskottet avgivna utlåtande i likhet med pensionsstyrelsen och statistiska centralbyrån framhållit, att befolkningens alltmer tilltagande rörlighet och växande försumlighet beträffande anmälningar om flyttning medfört, att kyrkoböckernas uppgifter om befolkningens faktiska vistelseort blivit mindre tillförlitliga än förut varit fallet, och att i detta avseende rättelse i blott ringa utsträckning kunde ernås genom de årligen förekommande mantalsskrivningarna. Styrelsen, som även haft att yttra sig över uppbördssakkunniges betänkande, har därvid framhållit, att dessa i enlighet med sitt begränsade uppdrag näppeligen varit i tillfälle att pröva frågan om en moderniserad folkbokföring för hela landet ur alla de synpunkter, som kunna och böra anläggas på ett spörsmål av sådan betydelse och omfattning, och därför funnit för sin del fog finnas för hemställan om bifall till motionen. Styrelsen har ävenledes understrukt, att tillkomsten av en förbättrad registrering av befolkningen är av betydelse på flera olika sätt, enär densamma utgör grundval för befolkningsstatistiken, vilken i sin ordning tjänar som bakgrund och stöd för styrelsens socialstatistiska undersökningar, och framhållit, att en bättre kunskap än den, som för närvarande står till buds rörande omfattningen av och formerna för den inre omflyttningen, skulle vara av avsevärd betydelse för närmare belysning av arbetsmarknadens och bostadsmarknadens lokala och temporära växlingar.

Utskottets yttrande.

Utskottet finner, att den svenska folkbokföringen fyller högt ställda krav på tillförlitlighet och ordning, därest kyrkobokförings- och mantalsskrivningsföreskrifterna rätt tillämpas och efterlevas, men att förhållandena numera inom det moderna samhället äro så väsentligt olika mot vid de tidpunkter, då det genom dessa föreskrifter fastställda systemet grundlades, att det icke längre är praktiskt möjligt att med tillhjälp av nämnda föreskrifter få till stånd en tillförlitlig registrering av befolkningen. Samtliga avhörda myndigheter hava också liksom uppbördssakkunnige framställt anmärkningar för bristande effektivitet hos den nuvarande formen för folkbokföringen. Svårigheterna synas utskottet framför allt hava uppkommit genom befolkningens under de senaste årtiondena oerhört ökade rörlighet, vilken säkerligen kommer att alltjämt tilltaga i omfattning och undan för undan vålla ökade svårigheter. Enbart denna omständighet kunde vara tillräcklig motivering för en utredning av den föreliggande frågan. Huruvida det är möjligt att nå det åsyftade målet genom att, med bibehållande av det nuvarande systemet, vidtaga förbättringar i syfte att öka dess effektivitet, eller om man blir nödsakad att övergå till ett helt nytt system, får givetvis en blivande utredning klarlägga.

Då riksdagen varje gång, som förevarande ämne varit under behandling, uttalat önskvärdheten av en utredning i motionens syfte men samtidigt förklarar sig vilja avvakta uppbördssakkunniges utlåtande, finner utskottet, sedan dessas utlåtande numera avgivits, vilket utlåtande endast tagit ställning till frågan om en omläggning av folkbokföringen ur uppbörds- och indrivningssynpunkt, att den ståndpunkt, som riksdagen förut intagit i detta avseende, härigenom kommit

i ett förändrat läge, och att riksdagen sålunda icke längre har anledning att motsätta sig begärd utredning i förevarande frågor. Utskottet finner sig sålunda böra förorda begärd utredning och vill därvid framhålla önskvärdheten och angelägenheten av att densamma kommer att taga ståndpunkt till alla de frågor, som sammanhånga med ordnandet av en modern folkbokföring, jämväl ur kostnads- och organisationssynpunkt.

Utskottet får sålunda hemställa,

att andra kammaren med anledning av förevarande motion måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning rörande åtgärder för införande av folkregister och därmed i samband stående frågor.

Stockholm den 2 maj 1930.

På utskottets vägnar.

ERIK OLSON.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Olson* i Göteborg, *Lundkvist* i Eskilstuna, *Andersson* i Tungelsta*, *Eurén*, *Björling*, *Andersson* i Dunker, *Wachtmeister*, *Karlsson* i Munkedal*, *Olsson* i Österbo och *Johnsson* i Norrahammar.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
